

ЗІНЧЕНКО-ТУЛУБ Я.С., ОСТРОВСЬКА Б.В.

**РЕФОРМИ ДЛЯ ЗАХИСТУ ВИКРИВАЧІВ В УКРАЇНІ:
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ**

**WHISTLEBLOWER PROTECTION REFORMS IN UKRAINE:
INTERNATIONAL EXPERIENCE AND IMPLEMENTATION PROSPECTS**

Наукова стаття присвячена захисту викривачів, який є важливою складовою демократичного врядування та боротьби з корупцією. Наголошено на тому, що в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції Україна зобов'язана адаптувати своє законодавство до міжнародних стандартів, зокрема до Директиви (ЄС) 2019/1937 «Про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства ЄС» (далі – Директива 2019/1937) [13]. Однак, незважаючи на прогрес у цій сфері, законодавство України має значні прогалини, що обмежують ефективність механізму захисту викривачів.

Автор проаналізував ключові проблеми українського законодавства:

- обмежена сфера дії (поширюється лише на корупційні злочини);
- обмеженість у виборі каналів повідомлень;
- відсутність регламентованого порядку використання каналів повідомлення;
- недостатній рівень анонімності та складна процедура отримання фінансової винагороди.

У статті проведено порівняльний аналіз українського законодавства та стандартів ЄС, а також досліджено різні підходи до гарантій захисту викривачів, зокрема, міжнародний передовий досвід, який може бути застосований для вдосконалення українського законодавства у цій сфері. Наведено приклад Литви, де впроваджено гнучкі механізми виплат викривачам, які не залежать від остаточних судових рішень, а також США, де діє розгалужена система правового захисту викривачів, що включає анонімне представництво через адвокатів, фінансові стимули та законодавчі механізми боротьби з репресіями.

У статті запропоновано рекомендації щодо покращення національної системи захисту викривачів, а саме:

- розширення сфери дії закону;
- впровадження механізмів анонімного представництва;
- вдосконалення системи фінансової підтримки та впровадження системи сертифікації каналів для повідомлень викривачів.

Зроблено висновок, що ефективна імплементація міжнародних стандартів сприятиме підвищенню рівня правового захисту викривачів в Україні та сприятиме подальшій європейській та євроатлантичній інтеграції.

Ключові слова: викривачі, правовий механізм захисту, правові гарантії, викривачі корупції, законодавчі ініціативи, канали повідомлень, винагорода, порівняння систем.

The scientific article is devoted to the protection of whistleblowers, which is an important component of democratic governance and the fight against corruption.

It is emphasized that in the context of European and Euro-Atlantic integration, Ukraine is obliged to adapt its legislation to international standards, in particular to Directive (EU) 2019/1937 "On the protection of persons reporting breaches of EU law" (hereinafter

– Directive 2019/1937) [13]. However, despite progress in this area, the legislation of Ukraine has significant gaps that limit the effectiveness of the whistleblower protection mechanism.

The author analyzed the key problems of Ukrainian legislation:

- limited scope (applies only to corruption crimes);
- limited choice of reporting channels;
- lack of a regulated procedure for using whistleblower reporting channels;
- insufficient level of anonymity and a complicated procedure for receiving financial rewards.

The article provides a comparative analysis of Ukrainian legislation and EU standards, and also examines different approaches to whistleblower protection guarantees, in particular, international best practices that can be applied to improve Ukrainian legislation in this area.

The example of Lithuania is given, where flexible mechanisms for paying whistleblowers have been introduced, which do not depend on final court decisions, as well as the USA, where an extensive system of legal protection for whistleblowers operates, which includes anonymous representation through lawyers, financial incentives and legislative mechanisms to combat repression.

The article offers recommendations for improving the national whistleblower protection system, namely:

- expanding the scope of the law;
- introducing mechanisms for anonymous representation;
- improvement of the financial support system and implementation of a certification system for whistleblower reporting channels.

It is concluded that the effective implementation of international standards will contribute to increasing the level of legal protection for whistleblowers in Ukraine and will contribute to further European and Euro-Atlantic integration.

Key words: *whistleblowers, legal protection mechanism, legal guarantees, corruption whistleblowers, legislative initiatives, reporting channels, reward, system comparison.*

Вступ. Захист викривачів є невід'ємною складовою ефективною системи боротьби з корупцією, порушенням прав людини та іншими незаконними діями, що загрожують суспільним інтересам. Викривачі відіграють ключову роль у забезпеченні прозорості та доброчесності як у державному, так і в приватному секторах, оскільки їхні повідомлення дозволяють уповноваженим особам, органам оперативно реагувати на правопорушення. Однак, без належного правового захисту ці особи можуть зазнавати репресій, дискримінації, звільнень або інших негативних наслідків.

В останні десятиліття на міжнародному рівні спостерігається посилення уваги до механізмів захисту викривачів.

Повідомлення, що здійснюють викривачі, є невід'ємною частиною свободи вираження поглядів, що захищена статтею 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (1966) [14], а також іншими міжнародними актами, такими як Конвенція ООН проти корупції (2003) [15]. Однак вони містять здебільшого декларативні принципи, а це ускладнює конкретизацію та застосування механізмів захисту для викривачів. При цьому більшість країн-підписантів не мали національного законодавства щодо викривачів.

Вперше вимоги щодо захисту викривачів були закладені в Директиві 2019/1937 [13], яка встановила чіткі і обов'язкові правила для країн-членів ЄС щодо створення ефективних механізмів захисту осіб, що повідомляють про порушення законодавства. Ця директива стала важливим кроком у напрямку забезпечення реального захисту викривачів, надаючи їм правову безпеку та гарантуючи незалежні канали для повідомлень.

Для України як кандидата у члени ЄС, впровадження вимог, закладених у Директиві 2019/1937, є важливим кроком на шляху до гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. Це передбачає створення ефективних механізмів захисту викривачів, включаючи надання правових гарантій від репресій, створення незалежних каналів для повідомлень та забезпечення їхнього захисту в рамках національної правової системи.

За останні роки Україна зробила значний прогрес у розвитку законодавства щодо захисту викривачів, але є певні прогалини, які потребують вирішення. У даній науковій статті увага

акцентується на основних проблемах, що залишаються невирішеними, та пропозиції щодо їх усунення. Для аналізу окремих аспектів захисту викривачів ми звертаємося до досвіду Сполучених Штатів Америки (США) та Литви, де вже давно застосовуються ефективні механізми та інструменти, які можуть бути корисними для вдосконалення українського законодавства. Враховуючи іноземний досвід, Україні важливо розробити законодавство, яке б не тільки відповідало вимогам ЄС, але й сприяло реальному захисту прав осіб, які повідомляють про порушення.

Огляд останніх досліджень та публікацій. У вітчизняних дослідженнях важливі аспекти функціонування інституту викривачів корупції в Україні висвітлюють Є. Баранова (2020), А. Білецький (2022), який досліджує роль бізнесу у впровадженні систем захисту викривачів, а також у співавторстві з О. Нестеренко (2024) аналізує моніторингові аспекти імплементації законодавства та дотримання міністерствами відповідних положень.

Значний внесок у дослідження здійснено також міжнародними експертами. Зокрема, О. Святун та М. Шкурек (2023) розглядають правову базу захисту викривачів у Чехії та Україні, а також перспективи гармонізації нормативно-правових актів цих країн із загальноєвропейськими стандартами.

Метою цієї статті є розробка рекомендацій щодо вдосконалення системи захисту викривачів в Україні, що сприятиме подальшій гармонізації її законодавства з європейськими та євроатлантичними стандартами.

Викладення основного матеріалу. Україна, прагнучи інтегруватися до ЄС та виконувати свої міжнародні зобов'язання, поступово вдосконалює власну нормативно-правову базу у сфері захисту викривачів.

Зокрема, у 2019 році було ухвалено зміни до Закону України «Про запобігання корупції» [12], які деталізують правовий статус викривачів, їхні права та гарантії захисту. Водночас українське законодавство досі має низку прогалин, які ускладнюють його відповідність міжнародним стандартам.

Перше, з чого варто почати, це звуженість сфери дії законодавства про викривачів до обмеженого кола правопорушень, зокрема, виключно до порушень у сфері корупції. Складається враження, що вітчизняний законодавець ставить пріоритет на боротьбу з корупцією, надаючи їй більшу увагу, ніж іншим не менш суспільно небезпечним порушенням в інших сферах. Це викликає незрозумілість, чому особа, яка повідомляє, наприклад, про суспільно небезпечне екологічне правопорушення, що наражає на ризик життя та здоров'я людей, не охоплюється механізмами захисту, передбаченими для викривачів. Це обмежує потенціал законодавства і не відповідає комплексному підходу, закладеному в Директиві 2019/1937, яка поширює свій захист на широкий спектр порушень, включаючи екологічні, трудові, а також інші порушення, що мають значний вплив на суспільство (стаття 2). Такий підхід забезпечує більш всебічний захист викривачів і відповідає сучасним міжнародним стандартам.

Євгенія Баранова [1, с. 226] наголошує, що надмірна увага до боротьби з корупцією може відволікати від інших не менш важливих суспільних проблем. До таких належать питання екології, якості харчових продуктів, фармацевтики, прав людини та інших сфер. Тому, на її думку, слід поступово розширювати поняття «викривач» і заохочувати їхню діяльність у різних сферах суспільного життя.

Наступним проблемним питанням є саме визначення поняття «викривач», зазначене в ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», з якого можна зрозуміти, що статус викривача надається лише чинним працівникам і службовцям, що обмежує коло осіб, які можуть скористатися захистом, оскільки поняття «викривач» не охоплює колишніх працівників або осіб, які перебувають на етапі переддоговірних відносин, хоча вони можуть володіти важливою інформацією.

Відмінність цього положення від положень Директиви ЄС 2019/1937 полягає в тому, що вона розширює це коло, включаючи колишніх працівників та осіб на етапі переддоговірних відносин, що забезпечує більш широкий захист.

Слід підкреслити, що відрізняються і підходи щодо сутності каналів повідомлення, через які викривачі можуть передавати інформацію. Як ми вже зазначали, враховуючи лише антикорупційне спрямування національного законодавця їх наявність та функціонування обмежується лише суб'єктами публічного права. Натомість, Директива 2019/1937 передбачає наявність каналів повідомлення не лише для суб'єктів публічного права, але й для суб'єктів приватного права. Позитивним моментом є те що українські компанії, незважаючи на відсутність законодавчих вимог, впроваджують такі корпоративні (внутрішні) стандарти [2, с. 7].

Важливим є також той факт, що єдиним способом для викривача подати повідомлення про порушення через внутрішні канали, тобто всередині організації, є використання Єдиного порталу повідомлень викривачів. Це створює певні обмеження, оскільки викривачі, які бажають повідомити про правопорушення в межах своєї організації, змушені використовувати лише цей ресурс. Інші (альтернативні) канали хоч і визнаються, однак закон не регулює порядок їх роботи та не накладає зобов'язань щодо забезпечення конфіденційності чи анонімності особи викривача, що є значним ризиком для нього [3].

В свою чергу, Директива 2019/1937 в ст. 8 встановлює вимоги щодо внутрішніх каналів повідомлення, зазначаючи, що організації повинні створювати ефективні канали для прийому повідомлень про порушення, які гарантують конфіденційність та анонімність викривачів. Директива не обмежує організації лише одним каналом для подачі повідомлень, а вимагає, щоб канали були різноманітними, при цьому зберігає гарантії для викривачів. Тому, законодавцю варто було б або взагалі заборонити створення та функціонування таких каналів, оскільки їх використання може наражати на ризик особу викривача, або ж встановити чіткі та детальні правові вимоги щодо їх функціонування. Це повинно передбачати обов'язкове забезпечення конфіденційності та анонімності, щоб уникнути можливих негативних наслідків для безпеки викривачів.

На нашу думку, функціонування таких каналів можна було б поєднати з вимогами міжнародної сертифікації, зокрема стандартом ISO/IEC 27001 [11], який регулює управління інформаційною безпекою. Виконання вимог щодо конфіденційності, анонімності та безпеки даних при прийомі повідомлень від викривачів сприятиме не лише захисту осіб, які повідомляють про порушення, але й відповідності організації міжнародним стандартам. Це дозволить організаціям не лише дотримуватися вимог законодавства, а й отримати додаткову перевагу у вигляді сертифікації, що підтверджує їхній високий рівень безпеки та довіри.

Щодо регулярних каналів повідомлень, до яких наразі відносяться органи прокуратури, Національна поліція, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань, Національне агентство з питань запобігання корупції то законодавцю варто було б розширити цей перелік.

Такі науковці, як О. Нестеренко та А. Білецький [4], пропонують розширити доступні канали для повідомлень та включити комітети, тимчасові слідчі комісії Верховної Ради України, Антимонопольний комітет та інші контрольно-наглядові державні органи України. Можна погодитися з їхньою думкою, оскільки підхід Директиви 2019/1937 наголошує на важливості багатоканальності і різноманітності шляхів для повідомлення про порушення. Зокрема, включення таких органів, як тимчасові слідчі комісії Верховної Ради, може допомогти в розслідуванні питань на більш високому рівні, забезпечуючи незалежність і мінімізуючи вплив на процеси розслідування з боку органів виконавчої влади. Антимонопольний комітет, з його функціями моніторингу ринку та захисту від недобросовісної конкуренції, також може стати важливим гравцем у забезпеченні прозорості та боротьбі з корупцією в економічній сфері.

Останнім каналом повідомлення, передбаченим як Директивою 2019/1937 так і національним законодавством, виступає публічне висвітлення інформації про правопорушення в медіа та інших громадських платформах (абз. 22 ч. 1 ст. 1 Закону «Про запобігання корупції»).

В Директиві 2019/1937 такі канали називаються публічними, в законі – зовнішніми. В цьому контексті важливо сказати, що в обох нормативних актах відсутні обов'язкові вимоги щодо порядку використання такого каналу, тобто його застосування залишається на розсуд викривачів. Це означає, що особи, які повідомляють про порушення, можуть звертатися до таких каналів без попереднього використання внутрішніх чи зовнішніх каналів. Однак в той же час Директива 2019/1937 містить норму щодо «заохочення» використання внутрішніх та зовнішніх (регулярних) каналів як пріоритетних, перш ніж звертатися до публічності.

Таке заохочення не є заборonoю публічного розголосу, але воно відображає позицію та рекомендацію європейського законодавця, який вважає, що першочергове звернення до внутрішніх каналів, зовнішніх (регулярних) може бути більш ефективним і безпечним. Мається на увазі, що для уникнення ситуацій де викривач може несвідомо розкрити інформацію, яка містить секретні, конфіденційні або захищені законом дані, Директива 2019/1937 рекомендує спочатку спробувати, якщо це можливо, використати внутрішні, регулярні канали повідомлення.

На відміну від цього, подібний підхід в українському законодавстві не передбачений. Потенційно це може створити ситуації, де така інформація одразу потрапляє у ЗМІ, навіть якщо ефективно відреагувати на правопорушення можна було у попередніх ланках цієї системи. Погоджуємося з думкою Г. Татаренко, І. Татаренко, О. Мезері [5, с. 132] про те, що зацікавленість

держави у викритті правопорушень не повинно переважати над дотриманням прав роботодавців. Надмірна лібералізація викривальних механізмів може стати джерелом зловживань або спричинити репутаційні та фінансові втрати для організацій чи держави [9, с. 154].

Що стосується гарантій для викривачів, Закон України «Про запобігання корупції» передбачає низку механізмів (ст. 53-3) захисту осіб, які повідомляють про можливі корупційні правопорушення. Хоча положення дійсно містить вичерпний перелік гарантій для викривачів, однак їх практична реалізація залишається проблемним питанням.

Наприклад, вищезазначеним положенням викривачам гарантується надання психологічної допомоги, проте, як зазначає О. Святун та М. Шкурек, цей механізм залишається здебільшого декларативним через відсутність чітко визначених процедур його реалізації [6, с. 179].

Наступним проблемним моментом, з яким можуть зіштовхнутися викривачі, є те, що українське законодавство, на відміну від європейського законодавства, зокрема Директиви 2019/1937 (стаття 24), не містить норм, які б прямо забороняли роботодавцям обмежувати права викривачів через умови трудових договорів чи внутрішніх політик. Це створює правову невизначеність і потенційно може сприяти обмеженню прав викривачів на рівні компанії чи організації.

З цього випливає і відсутність захисту від ініціювання цими самими суб'єктами недобросовісних судових проваджень проти викривачів. Європейський законодавець передбачив це у статті 23 Директиви, в Україні ж відсутність такого захисту створює правову прогалину, яка може спричинити зловживання судовими механізмами з метою тиску на викривачів. Зокрема, відсутність відповідальності за подібні дії відкриває можливості для стратегічних судових позовів (Strategic lawsuit against public participation – SLAPP) або інших форм переслідування, що спрямовані на дискредитацію або залякування осіб, які розкривають суспільно важливу інформацію. Варто зазначити, що в Україні такі позови є проблемою не лише в контексті викривачів, але і діяльності журналістів, редакцій, громадських активістів та інших осіб, які викривають корупцію чи незаконну діяльність [7].

У квітні 2024 року в Україні була запущена кампанія Ради Європи «Журналісти мають значення», присвячена безпеці журналістів та інших працівників медіа в Україні. Національна спілка журналістів України (НСЖУ) започаткувала ініціативу зі збору інформації про випадки судового тиску на медіа та журналістів через SLAPP-позови.

Водночас відсутній механізм фінансової підтримки, який закріплений у статтях 19–22 Директиви 2019/1937. Це створює суттєві прогалини в системі захисту викривачів, оскільки відсутність матеріальної допомоги може ускладнювати їхнє становище під час юридичного розгляду або в разі фінансових втрат, спричинених викриттям порушень. Брак такої підтримки знижує ефективність механізму захисту, адже викривачі, які стикаються з економічними труднощами або репресіями, можуть опинитися у вразливому становищі без належної допомоги. Хоча українське законодавство містить норму про винагороду для викривачів, передбачену статтею 53-7 Закону України «Про запобігання корупції», але винагорода має стимулюючий характер і виплачується залежно від результатів розслідування або встановлення порушення, а не як гарантована фінансова підтримка.

На відміну від цього, Директива 2019/1937 закріплює право викривачів на фінансову допомогу, яка охоплює покриття судових витрат, компенсацію за втрату роботи або інші економічні збитки, пов'язані з викриттям порушень. Така підтримка не лише сприяє матеріальному захисту викривачів, а й підвищує ефективність системи викривання, зменшуючи страх перед можливими негативними наслідками.

Таким чином, основна відмінність між цими підходами полягає в тому, що українська система винагородження зосереджена на заохоченні викривачів, але не гарантує їм фінансової стабільності у випадку репресій. Європейський підхід, навпаки, забезпечує комплексну підтримку, включаючи компенсацію можливих та покриття юридичних витрат. Інтеграція положень, аналогічних статтям 19–22 Директиви 2019/1937, у законодавство України дозволила б суттєво підвищити рівень захисту викривачів, надаючи їм реальні гарантії фінансової безпеки у разі негативних наслідків їхньої діяльності.

Відсутність положень про винагороду в Директиві 2019/1937 пов'язується з тим, що вона залишає це питання на розсуд держав-членів ЄС. З огляду на це, доцільно представити як приклад досвід країни-члена ЄС та країни-лідера НАТО – Литви та США, що запровадили важливі процедури для виплат винагород. Зокрема, у Литві, відповідно до статті 12 Закону про захист викривачів [8], сума винагороди пропорційна шкоді, яку спричинило або могло спричинити порушення. При цьому немає встановленої максимальної суми. Крім цього, винагорода не залежить

від судового рішення, в той час як в Україні така сума фіксована та становить не більш трьох тисяч мінімальних заробітних плат (24 млн гривень станом на березень 2025 року) а виплата винагороди можлива лише після ухвалення обвинувального судового вироку.

Варто також звернути увагу на досвід США, з якого український законодавець може запозичити кілька важливих аспектів для вдосконалення системи захисту викривачів та механізму надання винагород.

В Україні згідно з положенням Закону «Про запобігання корупції» (ст. 53-2), розподіл винагороди між кількома викривачами здійснюється порівну, що є спрощеним підходом та не враховує індивідуальний внесок кожного викривача в процес розслідування. У США, відповідно до 17 C.F.R. § 240.21F-6 (Правила Комісії з цінних паперів і бірж США, SEC) [10], система розподілу винагород більш складна: органи влади враховують час подання звітів, обсяг та ефективність наданої допомоги, що забезпечує справедливий підхід до розподілу винагороди. Така система дозволяє краще оцінити рівень внеску кожного викривача, що є важливим для стимулювання активної участі громадян у розслідуваннях.

Наступною ключовою відмінністю між законодавствами США та України є ступінь захисту анонімності викривачів. У США законодавство гарантує, що навіть на етапі судового розгляду особа викривача може залишатися конфіденційною. Згідно з вищевказаним нормативно-правовим актом [10], викривач може отримати винагороду через адвоката, не розкриваючи свою особу публічно (17 C.F.R. § 240.21F-7(b)). Хоча SEC має право отримати його особисті дані для цілей виплати винагороди, ці дані не публікуються без необхідності (наприклад, у разі судового процесу). Це дозволяє викривачу зберігати анонімність на всіх етапах процесу до моменту виплати винагороди. Хоча подібні положення містяться в статті 130-1 Кримінально-процесуального кодексу (КПК), де зазначається що викривач має право через представника-адвоката (у тому числі анонімно) представляти свої інтереси, однак на етапі вирішення питання про виплату винагороди анонімний викривач розкриває свою особистість суду.

Як бачимо, коло осіб, які можуть бути поінформовані про особу викривача, значно відрізняється в США та Україні. Хоча в Україні також можуть бути застосовані заходи безпеки для захисту персональних даних викривача, такі як закритий судовий розгляд для захисту персональних даних викривача, але сам принцип анонімності не є настільки універсальним.

Отже, аналіз міжнародного досвіду свідчить, що підходи до фінансового стимулювання викривачів та захисту їх анонімності суттєво відрізняються між Україною та країнами ЄС, США. Так, у ЄС система виплат більш гнучка й орієнтована на співвідношення винагороди із завданою шкодою або суспільною користю. Водночас у США застосовується більш складна система розподілу винагороди, що враховує індивідуальний внесок кожного викривача, а також забезпечує високий рівень анонімності навіть у судовому процесі.

Підсумовуючи вищезазначений аналіз слід зазначити що, удосконалення українського законодавства могло б включати:

1. Розширення визначення викривачів, що стосується охоплених сфер та кола осіб, які можуть бути викривачами.
2. Чітке визначення вимог до внутрішніх, зовнішніх та публічних каналів повідомлення про порушення.
3. Вдосконалення гарантій захисту викривачів та механізмів їх практичної реалізації.
4. Гнучкіший механізм визначення розміру винагороди залежно від значущості розкритої інформації та її впливу на державний бюджет.
5. Врахування досвіду США щодо справедливого розподілу винагороди між викривачами.
6. Посилення механізмів анонімності викривачів, особливо на етапі судового розгляду.

Ці зміни сприятимуть підвищенню ефективності системи захисту викривачів в Україні та стимулюванню їхньої активності у виявленні корупційних порушень.

Висновки. Україна, прагнучи інтегруватися до ЄС та виконувати свої міжнародні зобов'язання, поступово вдосконалює власну нормативно-правову базу в сфері захисту викривачів. Водночас, українське законодавство досі має низку прогалин, які ускладнюють його відповідність міжнародним стандартам. Серед ключових викликів залишається обмежене розуміння статусу викривача, що не дозволяє всім особам, які повідомляють про порушення, отримати належний захист. Також це стосується й переліку каналів для повідомлень, що обмежує можливості для безпечного та ефективного викриття порушень.

Крім того, відсутність фінансової підтримки для викривачів є суттєвим недоліком, адже вона ускладнює їхнє становище під час юридичного процесу або у випадку фінансових втрат.

При цьому відсутність чіткої заборони на обмеження прав викривачів роботодавцями чи іншими суб'єктами створює правову невизначеність і може призвести до зловживань.

Ще одним серйозним викликом є відсутність захисту від зловживань через судові провадження, зокрема SLAPP-позови, що можуть бути використані для тиску на викривачів і перешкоджання їхній діяльності. Не менш важливим є розвиток механізмів анонімного повідомлення, оскільки міжнародний досвід передбачає більш гнучкі підходи до забезпечення конфіденційності викривачів.

Усунення цих недоліків та інтеграція кращих міжнародних практик сприятимуть зміцненню системи захисту викривачів в Україні, що, своєю чергою, дозволить ефективніше протидіяти корупції та іншій незаконній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Баранова, Є. (2020). Міжнародний досвід захисту викривачів корупції та його імплементація в Україні. *Entrepreneurship, Economy and Law*, (4), 224-227. (дата звернення: 24.03.2025) URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/38.pdf>
2. Білецький А. Бізнес та викривачі: дослідження поточного стану впровадження системи повідомлення в приватних компаніях України. Київ : ТОВ РЕД ЗЕТ, 2022. 24 с. (дата звернення: 24.03.2025) URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/218f88a0-05a8-4d84-bca3-062e57e062bd/content>
3. Національне агентство з питань запобігання корупції. Портал повідомлень викривачів та інші канали повідомлень про факти корупції: які інструменти найефективніші? (дата звернення: 24.03.2025). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/portal-povidomlen-vykrivachiv-ta-inshi-kanaly-povidomlen-pro-fakty-koruptsii-yaki-instrumenty-nayefektyvnishi/>
4. Білецький, А., Нестеренко, О. (2024). Моніторинговий звіт з виконання Міністерствами положень законодавства України щодо захисту викривачів. (Дата звернення: 24.03.2025) URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6859e476-2682-4ddb-ab6e-26c72e02f6fb/content>
5. Татаренко Г. В. Реформа інституту викривачів корупції в Україні: довгоочікувані зміни чи імітація прогресу / Г. В. Татаренко, О. А. Мезеря, І. В. Татаренко // *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2020. № 1. С. 127-142. (дата звернення: 24.03.2025) URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2020_1_15.
6. Sviatun, O., & Škurek, M. (2023). The Legal Framework of Whistleblowers' Protection in Ukraine and in the Czech Republic. *European Studies – the Review of European law, Economics and Politics*, 10(1), 157-182. (Accessed: 24 March 2025) URL: <https://intapi.sciendo.com/pdf/10.2478/eustu-2023-0007>
7. Міжнародна комісія з питань свободи слова. Журналісти мають значення: запрошення до опитування (Дата звернення: 24.03.2025) URL: <https://mcsc.gov.ua/news/mksk-zaproschuyezhurnalistic-doluchytysya-do-opytuvannya-v-ramkah-kampaniyi-rady-yevropy-zhurnalisty-mayutznachennya/>
8. Lithuania. Law on Protection of Whistleblowers, No. XIII-2017 of 28 November 804. (Accessed: 24 March 2025) URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/267de1c2a9b911eb98ccba226c8a14d7>
9. Зінченко-Тулуб Я., Островська Б. (2024). Європейські стандарти захисту викривачів. *Держава та регіони. Серія: ПРАВО*, 2024(4), С. 149-154. (Дата звернення: 24.03.2025) URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2024/25.pdf
10. U.S. Securities and Exchange Commission. Code of Federal Regulations, Title 17, Part 240 (Accessed: 24 March 2025) URL: <https://www.law.cornell.edu/cfr/text/17/part-240>
11. International Organization for Standardization (ISO). ISO 27001: Information security, cybersecurity and privacy protection. (Дата звернення: 24.03.2025) URL: <https://www.iso.org/ru/standard/27001>
12. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. (Дата звернення: 24.03.2025) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
13. Directive (EU) 2019/1937 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2019 on the protection of persons who report breaches of Union law // *Official Journal of the European Union*. 2019. L 305. P. 17–56. (Accessed: 24 March 2025) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L1937>

14. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966) Організація Об'єднаних Націй. (1966). Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Прийнято резолюцією 2200А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 року. (Дата звернення: 24.03.2025) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

15. Конвенція ООН проти корупції (2003). Організація Об'єднаних Націй. (2003). Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Прийнято резолюцією 58/4 Генеральної Асамблеї ООН від 31 жовтня 2003 року. (Дата звернення: 24.03.2025) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text